

УДК 343.133(177)

В. М. Юрчишин

РОЛЬ І МІСЦЕ ПРОКУРОРА У ДОСУДОВОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Статтею 121 Конституції України чітко визначено, що у кримінальному процесі прокурор виконує дві основні функції: підтримання державного обвинувачення в суді (п. 1); нагляд за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, дізнання і досудове слідство (п. 3). Перша з них виконується у судових стадіях, а друга — в досудових стадіях судочинства, про це ж ідеться і в ст. 5 Закону України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року.

Водночас зміст цих функцій ні в тексті Основного Закону, ні в тексті Закону України «Про прокуратуру», ні в тексті чинного Кримінально-процесуального кодексу України не розкривається.

Але при проведенні в 2001 році малої судової реформи та внесенні змін і доповнень до Кримінально-процесуального кодексу України законодавець визначив для прокурора один наскрізний загально-процесуальний напрямок (функцію) його діяльності — кримінально-процесуальну функцію обвинувачення. Цю ідею законодавець виразив формулою «функції обвинувачення, захисту і вирішення справи не можуть покладатися на один і той же орган чи на одну і ту ж особу» (ч. 2 ст. 16-1 КПК України).

Робоча група з питань реформування кримінального судочинства, створена відповідно до Указу Президента України від 17 серпня 2010 року № 820/2010, при розробці нового проекту КПК України пішла ще далі — розірвала наскрізну, загальнопроцесуальну функцію обвинувачення на дві самостійні, взаємопов'язані частини: досудову і судову. Кожна із цих частин, залежних від суб'єктивного складу й особливостей провадження, обособлюється в окремий етап судочинства. Здійснення досудового обвинувачення покладається вже не на один орган (як того вимагає ч. 2 ст. 16-1 КПК України), а одночасно аж на три самостійні державні органи: дізнання, досудове слідство і прокуратуру. Функція обвинувачення реалізується цими органами у формі розкриття і розслідування злочинів, прокурорського процесуального керівництва досудовим розслідуванням, прокурорського нагляду за додержанням законів при проведенні досудового розслідування. Здійснення ж судового обвинувачення покладається на прокурора (по усіх кримінальних справах про злочини) та уповноважену службову особу органу досудового розслідування, діючу за дорученням прокурора (по усіх справах про кримінальні проступки). При цьому і прокурор, і уповноважена службова особа органу досудового розслідування реалізують функцію обвинувачення у судовому провадженні у формі підтримання державного обвинувачення, користуючись однаковими правами (ст. ст. 38–44 проекту КПК України). Як бачимо, і в судовому провадженні наскрізну, загально-процесуальну функцію обвинувачення виконує не один, а декілька державних органів, що представляють у кримінальному судочинстві різні гілки державної влади.

Отже, основна функція прокурора ні на досудових, ні на судових стадіях кримінального процесу до цих пір чітко невизначена, що негативно позначається на результатах роботи як самої прокуратури, так і кримінального судочинства в цілому.

Загальною характеристикою досудового провадження, роллю і місцем прокуратури в ньому займалися вчені-правознавці епохи судової реформи 1864 року в царській Росії: І. Я. Фойницький, В. К. Случевський, Н. Н. Розіна, Я. І. Баршев, В. М. Духовський, В. П. Даневський, П. І. Люблінський; радянських часів — М. С. Строгович, П. С. Елькінд, В. Ч. Даєв, А. М. Ларіна, Я. О. Мотовиловкер, В. М. Савицький, В. А. Стремовський, С. А. Альперт, В. І. Басков, Б. А. Галкін, А. П. Гуляєв, А. Я. Дубинський, Л. Д. Кокорев, В. П. Нажимов, І. Д. Перлова, Н. Н. Полянський, Р. Д. Рахунов, І. В. Тирічев, Ф. Н. Фаткулін, А. Л. Ципіна, М. А. Чильцов, Н. Л. Шифман, В. Н. Шпильов, М. Л. Якуб, Н. А. Якубович та інші; сучасні українські автори: В. С. Зеленецький, О. М. Бандурко, Л. М. Давиденко, В. П. Півненко, Ю. М. Грошевий, В. Т. Малярєнко, С. Н. Матієк, М. М. Михеєнко, В. Т. Нор, В. П. Шибіко, П. М. Каркач, І. Є. Марочкін, М. І. Мичко, В. Г. Гончаренко, М. В. Руденко, Л. М. Лобойко, О. Р. Михайленко, Д. В. Філіно, В. В. Молдовац, В. М. Тартишник, М. В. Костицький, М. Є. Шумило, В. О. Попелюшко, М. А. Погорєцький, О. М. Литвак та інші, однак наукові дослідження, які проводилися в Україні і поза її межами з цього питання, не привели до створення цілісного, чіткого та загально визнаного вчення про характер, сутність і зміст основної функції прокурора, яка виконується ним на досудових стадіях кримінального судочинства, що також не сприяє підвищенню ефективності кримінального судочинства у боротьбі зі злочинністю, а тому розв'язання усіх цих проблем має винятково актуальне значення.

Відповідно до ст. 124 Конституції України правосуддя в Україні здійснюється виключно судами [1, 52]. Разом з тим всебічний, об'єктивний і повний розгляд кримінальної справи в суді та її вирішення по суті не можливі без проведення значної за обсягом і надзвичайно тяжкої і складної за своїм характером кваліфікованої підготовчої роботи, пов'язаної зі з'ясуванням усіх обставин вчиненого злочину та встановленням осіб, які його скоїли. За своєю направленістю і змістом ця робота суттєво відрізняється від судової діяльності, бо направлена не на безпосереднє розв'язання правового конфлікту між державою і фізичною особою, яка вчинила злочин, а на письмову реконструкцію, відновлення всіх обставин злочину, як події минулого, у спеціальному документальному угрупуванні — кримінальній справі [2, 25].

Вказана робота має евристичний, пошуково-дослідницький характер, в якій переважають елементи пізнавально-посвідчувального плану, формуючі доказову базу як обвинувачення, так і захисту. Такий вид дослідження не є характерним для органів правосуддя, бо суди проводять не матеріально-пошукові (криміналістичні), а інформаційно-логічні методи дослідження вже зібраних, систематизованих і представлених суду криміналістичних доказів. Інакше кажучи, за своїм характером діяльності суд не може займатися виявленням,

пошуком, закріпленням криміналістичних доказів. Такий вид дослідження йому не притаманний. Суд зобов'язаний досліджувати уже зібрані і належним чином закріплені докази з метою встановлення їх достовірності та достатності для вирішення справи по суті. Це вже зовсім інший вид дослідження доказів, ім'я якому не матеріальний, а інформаційно-логічний [3, 104].

Новий КПК України проведення матеріального дослідження по справі покладає на органи досудового розслідування, йменуючи початкову стадію, в якій вони діють, досудовим розслідуванням (ст. ст. 41–43). Така назва стадії обумовлена тим, що вона передуює провадженню справи в суді і забезпечує її належний судовий розгляд [4, 81]. В цій стадії також встановлюється наявність чи відсутність обставин, що виключають провадження у кримінальній справі (ст. 280).

Досудове розслідування кримінальної справи здійснюється слідчими (злочини), або дізнавачем (кримінальні проступки) під наглядом прокурора (ст. 38). в теорії і практиці досудове розслідування визначається як самостійна стадія кримінального судочинства і самостійний інститут кримінально-процесуального права, тобто як сукупність правових норм, які визначають порядок кримінально-процесуальної діяльності і регламентують (регулюють) кримінально-процесуальні відношення в даній стадії між її учасниками [5, 31]. Ці норми містяться в главах 19–26 розділу III КПК України.

Завдання цієї стадії полягають у розкритті і розслідуванні злочинів шляхом проведення слідчих дій і використання інших способів збору, перевірки і оцінки доказів [6, 224]. Змістом досудового розслідування є діяльність органів дізнання і досудового слідства по виявленню і закріпленню матеріальних слідів злочину, а також пошук інших джерел доказування, за допомогою яких можна встановити (відтворити, реконструювати) картину події злочину у всіх її деталях, а також отримати і процесуально закріпити докази, які містяться у виявлених джерелах.

Після встановлення особи, яка вчинила злочин, досудове розслідування ведеться з метою виявлення усіх учасників злочину (виконавців, підбурювачів, посібників), встановлення ступеня винуватості кожного з них, мотивів злочинної діяльності, обставин, що обтяжують чи пом'якшують відповідальність, характеру і розміру, завданих вчиненням злочином збитків, причин та умов, які сприяли вчиненню злочину. Тут же і вирішується питання про застосування до винуватих відповідних запобіжних заходів, включаючи можливість вчинення ними нових злочинів, ухилення від слідства і суду та перешкоджання розслідуванню справи [7, 651].

Досудове розслідування — родове поняття. Під ним розуміється дві форми досудового провадження — дізнання і досудове слідство. У формі дізнання розслідуються кримінальні проступки. По більшості справ воно провадиться органами міліції і лише по окремих видах проступків — іншими органами, визначеними ст. 41 нового КПК України.

На оперативні підрозділи визначених ст. 44 КПК України правоохоронних органів покладається вжиття необхідних оперативно-розшукових заходів з метою

виявлення ознак злочину і осіб, що його вчинили. Цей обов'язок вони виконують при здійсненні своїх функціональних обов'язків, закріплених у статусних законах, регламентуючих їх організацію і діяльність. Крім того, вони мають право здійснювати окремі слідчі (розшукові) та негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні за письмовим дорученням слідчого, прокурора (ст. 44 КПК України).

Досудове слідство — основна форма розслідування злочинів, бо тільки слідчий наділяється правом на розслідування справи про вчинений злочин у повному обсязі. Досудове слідство проводиться у всіх справах, за винятком справ про кримінальні проступки (ст. 41 нового КПК України).

Відповідно до ст. 41 нового КПК України органами досудового слідства є слідчі підрозділи Міністерства внутрішніх справ, Служби безпеки України та органу, що здійснює контроль за додержанням податкового законодавства. Вони розслідують кримінальні справи лише в межах визначеної для кожного з них законом підслідності (ст. 214 нового КПК України). Матеріали, зібрані як в ході дізнання, так і в ході досудового слідства, мають однакове доказове значення при розгляді справи в суді.

Незважаючи на те, що органи досудового слідства виконують у кримінальному судочинстві найбільший обсяг дослідницької роботи, організаційно-правове забезпечення їх діяльності продовжує залишатися на вкрай низькому рівні, що не сприяє покращенню якості цього важливого виду кримінально-процесуальної діяльності.

Якщо впродовж 20 років незалежної України стосовно організації і діяльності органів правосуддя було прийнято більше п'яти законів: «Про судоустрій» від 5 червня 1981 року (в редакції від 24 лютого 1994 року) [8]; «Про судоустрій» від 15 грудня 1992 року [9]; «Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів України» від 2 лютого 1994 року [10]; «Про органи суддівського самоврядування» [11]; «Про судоустрій України» від 7 лютого 2002 року, то відносно організації і діяльності органів досудового слідства не прийнято жодного Закону.

Пунктами 3 ст. 121 та 9 Перехідних положень Конституції України визначено такий вид самостійної державної діяльності, як «досудове слідство». Разом з тим за 20 років незалежності Україна не тільки не прийняла статусного Закону про досудове слідство, але й не визначилася з його місцем в державному апараті. Більше того, це актуальне питання залишається невирішеним і на теоретичному рівні, хоча пошук оптимальної моделі організаційно-правової побудови досудового слідства триває більше століття.

До початку судово-правової реформи 1684 року слідство в Російській імперії, складовою частиною якої була Україна, здійснювалося поліцією. До його завдань відносилися — виявлення злочинів, встановлення всіх причетних до нього осіб та визначення їх ролі в його вчиненні [12, 111, 135]. В умовах панування інквізиційного процесу поліцейське слідство зарекомендувало себе з негативного боку, бо його супутниками завжди були хабарництво, свавілля та беззаконня. В кінці 50-х років XIX століття необхідність реформування такого

слідства визнавалась не тільки юридичною спільнотою, а й самим урядом [13, 734–744].

Відповідно з «Учреждением судебных следователей» від 8 червня 1860 року слідчий апарат передавався із поліції до судових органів. Незважаючи на довічне призначення слідчих самими імператором, вони зрослися з судовими органами, які маніпулювали їхньою діяльністю на свій розсуд, самостійно зупиняючи чи закриваючи провадження у справі або даючи їй інші напрями [14, 110].

За часів радянської влади продовжувався наполегливий пошук кращого варіанту організації досудового слідства, який закінчився у 1963 році створенням діючого до цього часу на Україні «відомчого слідства». Але й ця організаційна модель не витримала випробовування часом і потребує суттєвої реорганізації, бо розподіл єдиної за змістом, юридичній природі, завданнями, принципами та повноваженнями слідчої діяльності між різними державними органами призводить не тільки до зрощення слідства зі «своїми» відомствами, але й до повного його продавлення оперативними підрозділами цих відомств [15; 16].

Проблема, пов'язана з пошуком оптимальної моделі організаційно-правової побудови органів досудового слідства, набула особливої актуальності після прийняття Верховною Радою України нової Конституції в 1996 році. Разом з тим точка зору зацікавлених керівників відомств виявилась вирішальною: відомче слідство продовжує функціонувати в Україні. Не порушилась його організаційна побудова і за новим КПК України.

Аналіз діючого законодавства і наукових праць з цього питання свідчать, що «відомче слідство» не має під собою твердого теоретичного підґрунтя і наукового пояснення. Паралельно діючи в трьох правоохоронних органах слідчі підрозділи (ст. 41 нового КПК України) відрізняються між собою лише відомчою належністю та підслідністю кримінальних справ (ст. 214 нового КПК України). З точки зору державного будівництва це слід розглядати як юридичний нонсенс, пов'язаний із спотворенням функціональної природи такого важливого самостійного виду державної діяльності, визначеного Конституцією України як «досудове слідство».

По-перше, державний орган — це структурований і організований державою або безпосередньо народом колектив державних службовців, що наділений владними повноваженнями і здійснює державно-організаційні, розпорядчі, наглядові, судові чи інші функції відповідно до свого соціального призначення [17, 88]. У виключному випадку державний орган може представлятися і окремим громадянином України (наприклад, Президент України). Правовий статус кожного державного органу визначається Конституцією чи спеціальним статутним Законом України [18, 25–31].

В державному апараті України немає такого правоохоронного органу, що визначений Конституцією як «досудове слідство». Організаційно-правове положення його не визначено статусним законом «Про досудове слідство».

Із ст. 41 нового КПК України вбачається, що розслідуванням кримінальних справ займається не спеціальний державний орган досудового слідства, а Мі-

ністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України і податкова міліція через утворені ними у своїх відомствах «слідчі підрозділи. Керівники цих трьох правоохоронних органів самостійно утворюють такі «підрозділи», затверджують їх структуру і штатну чисельність, призначають конкретних осіб на посади слідчих, звільняють їх з цих посад, виплачують заробітну плату, заохочують та притягують їх до дисциплінарної відповідальності тощо. Виконуючи однакову за своїм характером роботу, відомчі слідчі носять не окрему слідчу службову форму одягу, а службову форму свого відомства, отримують різні розміри заробітної плати, працюють не в однакових умовах і навіть не мають прямих зв'язків між собою.

Таких слідчих не можна вважати представниками окремого самостійного органу досудового слідства, бо кожен з них за своїм організаційно-правовим статусом — представник «підрозділу» вказаного відомства, яке само не є органом досудового слідства в цілому. Інакше кажучи, «відомчий слідчий» — це не орган досудового слідства, він під орган правоохоронного органу, створеного державою для виконання інших завдань, а не спеціально для зайняття досудовим слідством. Відомче слідство — рудимент тоталітаризму, негативна спадщина радянських часів, якої необхідно якомога скоріше позбутися.

По-друге, міліція, органи безпеки, податкова міліція — це органи дізнання у класичній формі. За своїм державно-правовим статусом органи досудового слідства повинні наділятися більш широкими повноваженнями, ніж органи дізнання. По букві закону в цих правовідносинах слідчий наділяється правами, а орган дізнання обов'язками. Підпорядкування керівника (слідчого) своєму підлеглому (органу дізнання) в організаційному плані перевернуло все з ніг на голову. У цій системі від процесуальної самостійності слідчого вже нічого не залишилось, бо орган дізнання (підлеглий) отримав права, а слідчий (керівник) обов'язки. Знаходячись над слідчими, керівники органів дізнання, ще й направляють їхню діяльність на свої критерії оцінки — розкриття злочинів, бо саме цей показник, а не якість розслідування справи — головне завдання керованих ними відомств. Про це прямо заявляє колишній відповідальний працівник центрального апарату Міністерства внутрішніх справ Російської Федерації В. Ф. Статкус [19, 67].

Слід повністю погодитися з поглядами А. М. Алексєєва та А. Н. Роша, що така оцінка роботи слідчих, підриває моральні засади цього виду правоохоронної діяльності і штовхає слідчих на пряму фальсифікацію справ та матеріалів, перешкоджає правильній організації їх роботи по боротьбі зі злочинністю [20].

Вихід з цієї тупикової ситуації один — якнайшвидше повернути Україні інститут судового слідчого, діявший в Україні з 1864 року по 1922 рік, бо це питання носить не тільки юридичний, але й ідеологічний та соціально-політичний характер. Слідчий апарат необхідно організувати при органах судової влади, в якості самостійного Слідчого департаменту Верховного Суду України і Слідчих департаментів при обласних та міських судах міст Києва і Севастополя. Правильно відзначає Ю. Дерішев, що «по своей гносеологической, правовой, аксиологической и историко-генетической природе следствен-

ная вла́сть является производной от власти судебной при полном тождестве их назначения, в связи с чем следователь должен находиться при суде. Любое иное построение следственного аппарата, так или иначе, ставит следователя в полную зависимость от интересов ведомств, которые он представляет» [4, 82]. Якщо ж законодавець категорично відмовиться від досудового «дослідження» обставин злочину судовими слідчими і надасть перевагу «кримінальному переслідуванню», то органи досудового слідства повинні знаходитися виключно при прокуратурі, яка відповідає за виконання цієї кримінально-процесуальної функції. Але при такій організаційній побудові слідчий втратить право на пошук виправдувальних доказів, що значно понизить якість досудового провадження.

Сьогоднішня «васальна» залежність відомчого слідства, постійне врахування ним вимог свого «сюзерена» — керівника правоохоронного органу, при якому він діє, може привести до повного знищення досудового слідства як такого. Як бачимо досудове провадження по кримінальній справі — це не тільки найбільший за обсягом і найскладніший за характером, але й найскладніший за своєю невпорядкованістю вид кримінально-процесуальної діяльності. Якщо до цього додати односторонність відомчої роботи, обмежену гласність, в якій вона реалізується, вторгнення в сферу особливо охоронюваних прав і законних інтересів особи, де будь-яке порушення закону може потягти за собою тяжкі, а нерідко і непоправимі наслідки, як для окремого громадянина, так і для держави в цілому, то стане зрозумілим нагальна необхідність жорсткого зовнішнього контролю за законністю вказаної державної діяльності.

Здійснення такого контролю за додержанням відомчими слідчими законності при проведенні ними кожної слідчої дії і прийнятті кожного слідчого рішення покладається на прокурора, який реалізує його (контроль) у формі прокурорського нагляду (п. 3 ст. 121 Конституції України) та (ст. 38 нового КПК України). Як бачимо, із-за неналежного організаційно-правового забезпечення досудового розслідування працівникам прокуратури доводиться працювати на досудовому провадженні буквально в екстремальних умовах, нерідко підміняючи самого слідчого.

Половинчастість, непослідовність, суперечливість проведеної в Україні судово-правової реформи виражається в тому, що «капітальний ремонт» кримінальної юстиції України, як і сусідньої РФ, по об'єктивному зауваженню російського вченого-правознавця А. І. Трусова, розпочався з її «криші», тобто з судових стадій процесу, в той час, коли його необхідно було розпочати безпосередньо з «фундаменту» — досудового провадження, де закладаються основи кримінальної справи й де у нас найбільше накопичилось застарілого, віджитого, що вже давно прийшло в кричущу протиріччя з життям [21].

Висновки. Діюча в Україні відомча система досудового слідства є рудиментом тоталітаризму і її функціонування не відповідає вимогам часу. В цій системі «васальна» залежність слідчого від начальника відомства є повною. Пропонується підпорядкувати усіх відомчих слідчих органам судової влади, тобто відновити інститут судових слідчих, який діяв в Україні на протязі багатьох

десятиліть. Це питання носить не тільки юридичний, але й ідеологічний та соціально-політичний характер. Найкращим вирішенням вказаного питання було б створення самостійного Слідчого департаменту Верховного Суду України і слідчих департаментів при обласних та міських (м. Київ, м. Севастополь) апеляційних судах. Слідство взагалі є похідним від судової діяльності при повній тотожності їх призначення.

Відмежувати прокурорський нагляд за додержанням законів органами дізнання і досудового слідства у кримінальному судочинстві від прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність, бо останній напрямок нагляду має свої завдання, предмет і повноваження, який суттєво відрізняється від першого.

Література

1. Конституція України: чинне законодавство станом на 10 жовтня 2011 р. — К.: Алерта: ЦУЛ, 2011. — 96 с.
2. Зеленецький В. С. Возбуждение уголовного дела / В. С. Зеленецький. — Х.: КримАрт, 1998. — 339 с.
3. Белкин А. Р. Теория доказывания в уголовном судопроизводстве / А. Р. Белкин. — М.: Норма, 2000. — 528 с.
4. Дерипшев Ю. Уголовное досудебное производство: проблемы и пути реформирования // Уголовное право. — 2005. — № 1. — С. 81–83.
5. Курс уголовного судопроизводства: учебник. В 3 т. Т. 2 / под ред. В. А. Михайлова. — М.: Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2006. — 856 с.
6. Советский уголовный процесс: учебник / под ред. Л. М. Карнеевой, П. А. Лупинской, И. В. Тыричева. — М.: Юрид. лит., 1980. — 568 с.
7. Курс уголовного судопроизводства: учебник. В 3 т. Т. 1 / под ред. В. А. Михайлова. — М.: Воронеж: Изд-во НПО «МОДЭК», 2006. — 824 с.
8. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 42. Ст. 381.
9. Відомості Верховної Ради України. 1993. № 33. Ст. 471.
10. Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 22. — Ст. 140.
11. Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 26. — Ст. 138.
12. Барщев Я. И. Основания уголовного судопроизводства с применением к российскому уголовному судопроизводству / Я. И. Барщев. СПб, 1841. 297 с.
13. Чельцов-Бебутов М. А. Курс уголовно-процессуального права / М. А. Чельцов-Бебутов. СПб.: Альфа-Равенга, 1995. — 846 с.
14. Даневский В. П. Наше предварительное следствие: его недостатки и реформа / В. П. Даневский. — К.: Семерко Сергей, 2003. — 142 с.
15. Карнеева Г. Где быть следственному аппарату? // Социалистическая законность. — 1991. — № 2. — С. 26–27.
16. Ларин А. М. Преступность и раскрытаемость преступлений // Государство и право. — 1999. — № 4. — С. 83–89.
17. Загальна теорія держави та права / за ред. В. В. Копейчикова. — К.: Юрінком, 1997. — 140 с.
18. Тодыка Ю. Н. Президент Украины: конституционно-правовой статус / Ю. М. Тодыка, В. Д. Яворский. — Х.: Факт, 1999. — 256 с.
19. Статус В. Ф. Раскрытие преступлений — важнейшее средство борьбы с преступностью // Государство и право. — 1998. — № 4. — С. 67–72.
20. Алексеев А. М. Латентная преступность и эффективность правоохранительных органов / А. М. Алексеев, А. Н. Роша // Вопросы борьбы с преступностью. — М., 1973. — Вып. 19. — С. 30–45.
21. Трусов А. И. Уголовный процесс в системе разделения властей // Вестник МГУ. Серия «Право». — 1994. — № 5. — С. 54–55.

Анотація

Юрчишин В. М. Роль і місце прокурора у досудовому провадженні. — Стаття.

Стаття присвячена ролі і місцю прокурора у досудовому провадженні. Автор пропонує підпорядкувати усіх відомих слідчих (органів МВС, податкової міліції та СБУ) судовій владі. Відмежувати прокурорський нагляд за додержанням законів органами дізнання і досудового слідства у кримінальному судочинстві від прокурорського нагляду за додержанням законів органами, які проводять оперативно-розшукову діяльність.

Ключові слова: прокурор, слідчий, органи дізнання, прокурорський нагляд.

Аннотация

Юрчишин В. Н. Роль и место прокурора в уголовном судопроизводстве. — Статья.

Статья посвящена роли и месту прокурора в уголовном судопроизводстве. Автор предлагает подчинить всех ведомственных следователей (органов МВД, налоговой милиции, СБУ) судебной власти. Разграничить прокурорский надзор за соблюдением законности в период следствия в уголовном судопроизводстве от прокурорского надзора за соблюдением законов органами, которые осуществляют оперативно-розыскную деятельность.

Ключевые слова: прокурор, следователь, органы дознания, прокурорский надзор.

Summary

Yurchyshyn V. N. Role and place public prosecutor in criminaljudoproyzvodstv. Article.

Articles posvyaschena rolls and place the prosecutor in criminaljudoproyzvodstv. Author offers podchynyt of all vedomstvennyhsledovateley (MVD organs, the tax police, Security) sudelnoy power. Razhranychyt prokurorskyu oversight by the rule of law in the periodsledstvyaya in criminal sudoproyzvodstve from prokurorskohosurveillance for Compliance of laws authorities, who osuschestvlyayutrozyisknyu operational activities.

Keywords: prosecutor, investigator, organ of inquest, directorate of public prosecutions.

УДК 343.141

Н. М. Басай

ОТРИМАННЯ ДОКАЗУ НЕНАЛЕЖНИМ СУБ'ЄКТОМ ЯК ПІДСТАВА ВИЗНАННЯ ЙОГО НЕДОПУСТИМИМ

Доказ має бути отриманий належним суб'єктом, тобто особою, яка відповідно до кримінально-процесуального закону у конкретній справі уповноважена на проведення тієї процесуальної дії, в ході якої доказ було отримано. Отримання доказу не уповноваженим на це суб'єктом має наслідком незаконність його отримання та недопустимість для обґрунтування відповідних висновків та рішень. На це вказує Пленум Верховного Суду України, зазначивши в п. 19 ухвали від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя», що докази повинні визнаватися такими, що одержані незаконним шляхом, коли їхнє збирання й закріплення здійснено не уповноваженою на це особою чи органом [1].

В юридичній літературі висловлювалась думка про те, що якщо слідча дія проведена і її результати закріплені з дотриманням усіх правил, передбачених законом, то отримані таким шляхом фактичні дані можуть бути іноді викорис-